

Tarja Itäniemi
Liikenne- ja viestintäministeriö
tarja.itaniemi@lvm.fi

**Viite: Liikenne- ja viestintäministeriön sähköisen viestinnän palvelulain päivitys –
Kuurojen Liiton kirjalliset kommentit lainsäädännön kehittämis- ja
muutostarpeista.**

Kuurojen Liitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen lausunto sähköisen viestinnän palvelulain kehittämis- ja muutostarpeista. Mediasisällöt lähetetään katsojille jakeluketjussa, johon kuuluvat mediayhtiöt ja jakelijat (antenni- ja kaapeliyhtiöt). Liitto pitää tärkeänä, että palvelulain päivitys huomioi sekä sisältöjen että teknisen saavutettavuuden koko tässä ketjussa. Liiton näkökulmasta siinä tulee turvata erityisesti se, että niin viittomakieliset kuin tekstityt sisällöt ovat ongelmitta nähtävissä sekä antenni- että kaapelijakelussa ja verkkopalveluissa eri päätelaitteilla.

**Viittomakielten ja viittomakielisten kansalaisten asemaa parannettava
mediapalveluissa**

Kielellinen saavutettavuus on viittomakielisten kuurojen ja kaikkien viittomakieltä äidinkielenään tai ensikielenään käyttävien tärkein saavutettavuustekijä. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta ja oikeutta ottaa vastaan informaatiota ja palveluja sekä vuorovaikuttaa palvelukanavissa käyttäen viittomakieltä. Käsitettä viittomakieli käytetään tässä yleismerkityksessä, jolla viitataan molempiin kotimaisiin viittomakielimme, jotka ovat suomalainen ja suomenruotsalainen viittomakieli.

Viittomakielilaki (359/2015) asettaa viranomaisille velvoitteen edistää viittomakieltä käyttävän oikeuksia käyttäen omaa kieltään ja *saada tietoa omalla kielellään*. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista nostaa esiin saman velvoitteen 21. artiklassa otsikon *sanan ja mielipiteen vapaus ja tiedonsaanti* alla. Laki Yleisradio OY:stä velvoittaa julkisen palvelun yleisradioyhtiön (Yle) huomioimaan maamme kieliryhmät tuottaen palveluja viittomakielellä. Viime kädessä myös perustuslain 17 pykälä toteaa, että viittomakielisten (...) oikeudet tulee turvata lailla. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta myös yhdenvertaisuuslaki turvaa viittomakielisten asemaa ja EU-direktiiviin perustuva julkisiin verkkopalveluihin kohdentuva saavutettavuuslainsäädäntö nostaa esiin kansalaisten oikeudet saavutettaviin verkkopalveluihin.

Kuurojen Liitto toteaa, että viestinnän palvelulain päivityksessä sekä kehittämis- ja muutostarpeissa tulisi huomioida viittomakieltä käyttävien oikeudet entistä paremmin ja selkeämmin. Esitämme, että viestinnän palvelulain päivityksessä lakiin ja sen perusteisiin sisällytetään kannustimia ja velvoitteita sisällyttää mediapalveluihin viittomakielisiä sisältöjä - muidenkin mediapalveluja tuottavien toimijoiden osalta kuin vain Yleisradion. Samalla konkretisoidaan, mitä viittomakielten edistämismääräys tarkoittaa mediapalveluissa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää kriisiviestintään liittyvien ja suuria muutoksia koskevien sisältöjen tuottamiseen viittomakielillä.

Viittomakielisten mediapalvelujen ja sisältöjen määrälliset ja laadulliset toteumat tulisi arvioida menetelmällä, joka on toistettavissa vuosittain. Raportointi voisi tapahtua mediakohtaisesti tai osana laajempaa kieli- tai saavutettavuuskertomusta - tai tulevaisuudessa Kuurojen Liiton perustettavaksi esittämää viittomakielibarometriä. Tietoa tulee kerätä järjestelmällisesti myös osana YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen määräaikaissäraportointia.

Viittomakielisten sisältöjen tuottamisella edistetään saavutettavuuden rinnalla viestinnän ja kulttuurin monimuotoisuutta. Kiinnostavia ohjelmia ja sisältöjä voidaan tehdä myös viittomakielellä siten että ne kiinnostavat ja tavoittavat ns. suuren yleisön tekstitettyinä. On tärkeää, että viittomakieliset voivat tuntea olevansa osa maamme kielimaisemaa ja viestintäkulttuuria ja antaa panoksensa siihen.

Taustatietona on tarpeellista huomata, että viittomakielinen sisältö voidaan toteuttaa eri tavoin tuotannosta riippuen. *Sisältö tuotetaan ja käsikirjoitetaan suoraan viittomakieliseksi:* Tuottamisen lähtökohta on, että sisältö tehdään ja kohdennetaan suoraan viittomakieliselle yleisölle ja vastaanottajalle. Pääosin viittomakielinen tuotantoryhmä toteuttaa tuotannon. Tuotanto saatetaan saavutettavaksi laajalle yleisölle tekstittämällä tai spikkaamalla. *Viittomakielinen käännös tai versio sisällöstä:* Sisällöstä tehdään viittomakielinen käännös, joka perustuu lähdetekstiin. Käännöksen toteuttaa hyvän ammattitaidon omaava viittomakielien kääntäjä tai kääntäjäryhmä. (Laatukriteereitä löytyy Viittomakielien lautakunnan julkaisusta Laatu viittomakielelle kääntämiseen.) *Viittomakielten tulkkaus sisällössä:* Esimerkiksi TV-ohjelma tai muu audiovisuaalinen sisältö tai striimaus tulkataan viittomakielelle esimerkiksi siten, että tulkki on mukana puheenvuoron pitäjän vieressä live-tilanteessa tai jaetussa kuvaruudussa on tulkkiruutu. Lähetys voi olla joko suora tai tulkkaus on lisätty sisältöön jälkikäteen ja esitetään uusinnassa tai taltioidussa versiossa.

Tekstityspalvelujen ja viittomakielisten tuotantokonseptien kehittäminen

Kuuloliitto on vastannut kommentointipyyntöön omalla lausunnolla nostaen esiin haasteita korostaen erityisesti tekstityspalvelujen kehittämistä (ks. Kuuloliiton lausunto). Siinä esille tuodut näkemykset palvelevat myös sitä viittomakielisten kuurojen ryhmää, jolle tekstitys on saavutettavaa ja ymmärrettävää. Kuurojen Liiton näkemykset tekstityksen kehittämisessä ovat yhtenevät Kuuloliiton kanssa ja liitoilla asiassa yhteinen tavoite. Yhteisenä tavoitteena on myös LVM:n laatimassa mediapoliittisessa ohjelmassakin mainittu kehittyvän digitaalisen tekniikan hyödyntäminen sisältöjen saavutettavuuden parantamisessa – on kyse sitten suoratekstityksen toteuttamisesta tai viittomakielisten tuotantojen hyvien käytäntöjen kehittämisestä. Reunaehtona tulee kuitenkin huomioida se, että kehitystyön yleisölle esitettävät lopputulokset täyttävät *riittävät laatukriteerit*.

Markku Jokinen
toiminnanjohtaja
Kuurojen Liitto